

ՏՐԱԿԱՆ ԳԵՂԱՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԳԻՐ

Դաշնադրական Դատարանական և Զոհաբերական

ԵՐԵՎԱՆԻ ՏԵՂԵԳՐԱԿԱՆ ԳԵՂԱՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՈՒՐԻՆԹ 30 ՅՈՒՆԻՍԿ 1842

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

19-26 Հունվար

Ինչպես որ ծանուցած ենք, Սիր Արեթ Ֆորտ Բենինկ անգղիացի դեսպանը ներկայացավ Վեհափառ Երեւանի անցած հինգշաբթի Եւաւո տուն Բիզա փաշան Սիր Արեթ Ֆորտի բնակարանը խրկեց բոլոր իր սպասաւորները, երկու կառք ու քսան խափաղ Եւստի աս դեսպանը մեծ բազմութիւնով արքունի պալատը հասավ, ուր տեղ Բիզա փաշային ընկերութեամբ ներկայացավ Եւրին Վեհափառութեան, որ շատ սիրով ընդունեց զնա։ Սիր Արեթ Ֆորտ արքային հետ տեսութիւն ընելէն ետեւ քիչ մըն ալ Բիզա փաշային քովը կեցավ, ու յետոյ նոյն բազմութիւնով դարձաւ իր տեղը։

— Բ. Գուռը Սայաթի կառավարիչ անուանեց Իզգէթ փաշան, նախկին կառավարիչը Պաղտատի։

— Երբային հրամանովը Բարձրագոյն Գուռը մէկ սոր մը զարգարել կուտայ, որ ընծայ պիտի խրկուի անգղիացի թաղուհիին նորածին որդւոյն։ Եւ ինչպէստեղ որ Եւստայու դեսպան անուանեցաւ, գոյցած առնել իր հետը պիտի տանի ան ծանրաբէն ընծան։

— Երեկ եկաւ հոս Եւստայի փաշան Սաւադու անուն շոգենաւով։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ՀԱՅԵՐԵՆԻ ՏԵՂԵԳՐԱԿԱՆ ԳԵՂԱՐԱՆԻՔ

Հայոց ազգին սկզբնաւորութեանը վրայ։ 1)

«Որովհետեւ առջի նահապետը որ իշխեց մեր ազգին վրայ՝ Հայկ կրտսեր, անոր անունէն իր ազգն ալ Հայ կրտսերացաւ։ Իսկ ուրիշ ազգերուն մեղին Եւստայի կամ Եւստայի կանչելը՝ մեր Եւստայի նահապետին անունէն առնուած է, որ իր քաջութիւններով երեսը եղաւ ուրիշներուն առջին։ Եւստայի մեր ազգին բնակած երկրին անունն ալ որ մենք Հայաստան կըսենք, օտար ազգերը Եւստայիստան կամ Եւստայի կըկոչեն։

«Սիր ազգը՝ ընդհանրեց զազգներէն ետեւ մէկէն Եւստայի նահապետէն ըսկած կրտսերի, որովհետեւ էն առաջ Եւստայի նահապետն սկսաւ ծաղկեցնել Հայաստանը։ Եւստայի ուրիշ ազգեր ելան Հայաստանէն, գացին Բարեւոյնի աշտարակը շինելու, Հայաստանին բնակիչներն ալ իրենց երկիրը ծաղկեցնելու հետ էին. ասոնք Հայերն են։

1) Հ. Եւստայի վարդապետին շինած Հայոց պատմութիւնէն քաղուած։

— Երկուշաբթի օրը՝ ամսուս 26 ին, մայրաքաղաքիս թնդանթները իմացուցին հասարակութեան, Վեհափառ Երեւանի ազգիկ մը ծնանիլը, որ Հազիճէ Սուլթան կոչուեցաւ։

ՄԱԿԵՂՈՒՆԻՒ

Սեւանի, 12 Հունվար

Բարձրագոյն Գուռն հրաման եկաւ կառավարութեանը որ Եւստայիստանի երկրորդ համար ճամբայ ելան բոլոր անկանոն զօրքերը եւ սպահաները, որ գաւառին մէջ կըգտնուէին, ու նաեւ հինգ հազար ալպանայիները։ Եւստայիստան աս հրամանը կատարեցաւ. և հիմայ կըսուի թէ ներսի կողմերէն հինգ հազար ալպանայիներ պիտի գան, որ Եւստայիստան խրկուին։

Եւստայիստան մուսուլման պէյը, Կոստան զնուպուիս կանչուեցաւ, որ անոր ընթացքը բնականի յորովհետեւ աս անձը շատ անվայելուց գործքերով յանցաւոր կըգտնուէի։ Սակայն Սեւանիկ բնակիչները միտքերնին դրած էն յայտնի ամբաստանութիւն ընել անոր վրայ, վախճալով որ չըլլայ թէ իր վրայ քննութիւն եղած առնելը պաշտպաններ գտնալով ինքրեզնիքը արդարացունէ և վերստին պաշտօն մը ստանայ քաղաքիս մէջ։

Եւրին Վսե. Եւստայի փաշան նահանգին միւշիւրը

որդուող մէկ մասն էին, անոր համար մեր ազգը Հայերն են ալ կըկոչուի։ Իսկ Հայ անունը ունեցած՝ երբոր Հայկ դարձաւ նորէն Հայաստան եկաւ իր ազգականներուն քովը, ու սկսաւ միտակ իշխել Հայաստանին, մասնաւոր հոգ տանելով թշնամիներուն ձեռքէն երկիրը պահպանելու. անոր համար մեր ազգին առջի գլուխը և հոգացողը կըճանչանք զինքը։

«Հայկին տիրապետելուն ժամանակն է Եւստայի էն հին ազգերուն նոր ըսկած առջի դարը։ Սակայն թէ որ ուրիշ ազգեր իրենց ըսկիցը հինգերեւել համար առասպելներու ժամանակ կըտանիննէ, մենք առանց առասպել մը խառնելու յայտնի կըցուցնենք մեր ազգը՝ Եւստայի նահապետէն ըսկած, և ուրիշներուն ըսկածը՝ մերը։ Հայկայ ձեռքովը նորոգուած։ Եւստայի ալ բարեկարգութեան կողմէն ջրհեղեղէն ետեւ էն առջինը կրնանք ըսել մեր ազգը, ինչու որ՝ երբ ուրիշ ազգերը գնաւ ասորիս անդին ջրուած՝ բնակելու տեղ կըխնայէին, Հայաստանին բնակիչները հանգիստ նստած իրենց տեղը, աշխարհքնին զարգարելու հետ էին։

«Եւստայի նահապետն սկսած ինչւան Հայկին Հայաստան գաւառաւոր առնելը Հայաստանին մէջ բնակիչները իրեք հարիւր տարի չափ «Տանու տէրական իշխանութեան» կըվարէին որ ամեն մարդ իր տունը տեղը կըկառավարէր։ Եւստայիստան կըվարէր և անգղաբար ջանքով հոգ կըտանէր գաւառիս մէջ, և բնաւ չէ կարծր լիւր որ նորէն խառնութիւն մը ծագի։

և Սեւանիկ կառավարիչը միշտ արդարութեամբ և անաչառութեամբ կըվարէր և անգղաբար ջանքով հոգ կըտանէր գաւառիս աղէկութեանը համար. վասն որոյ սիրելի և յարգելի է ամենուն։

ԿԱՌԵՍՏԱՆ

Պէրուս, 15 Հունվար

Ինչպէս որ Եւստայիստանի բազմութիւն ժողովուրդը կը յուսար, Եւստայիստան և Սեւանիկ փաշան շուտով վերջացուց Տիւրքներուն և Սարախներուն մէջ ծագած վեճը, որ շատ գէշ հետեւանքներ պիտի ունենար թէ որ քիչ մը աւելի տունն տեւելու ըլլար։ Եւստայիստան խառնութիւնը կատարելապէս հաստատուած է գաւառիս մէջ, և բնաւ չէ կարծր լիւր որ նորէն խառնութիւն մը ծագի։

Եւստայիստան որ Տիւրքները աստատմեցան Սարախներուն դէմ, քրիստոնէայ շէյխերէն ունեց Տիւրքներուն կողմնակից եղան, ան միտքով որ Եւստայիստան Եւստայիստան Եւստայիստան իշխան եղողին կարողութիւնը բնաւ չէ ընեն. բայց աս զժողովները բնաւ չէին մտածել թէ իրենց հաւաքակութեան հաւատարմ հետեւանքներ պիտի ծագին։ Եւստայիստան իրենց նպատակին հասան. որովհետեւ նոյն իշխանը Կոստանդնուպոլիս կանչը

թեամբ՝ կըվարէին որ ամեն մարդ իր տունը տեղը կըկառավարէր։ Եւստայիստան երբոր Հայկ դարձաւ եկաւ ամենուն վրայ իշխեց, ըսկաւ «Հայկազանց իշխանութիւնը», որ է Հայոց պատմութեան սկիզբը. ասիկա դիմացաւ ինչւան Վահէ 1779 տարի։ Վահէն մեռնելէն ետքը 180 տարի անիշխան մնացին՝ հաղանդելով մեծին Եւստայիստանի յաջորդող կուսակալներուն։

«Հայոց երկրորդ իշխանութիւնը սկսաւ Վահաբուկէն, որ ըսկեցաւ «Թագաւորութիւն Եւստայիստան», և դիմացաւ 580 տարի ինչւան Եւստայիստան. ասոր տքսորէնէն ետքը առանց թագաւորի մնացին 456 տարի. առջի բնակարանը Պարսից տակը մարդպաններու ձեռքով կըկառավարէին. ետքերը Եւստայիստանը օտարականներուն ձեռքովը։

«Հայոց երրորդ իշխանութիւնը սկսաւ մեծն Եւստայիստան, որ է «Բագրատունեաց Թագաւորութիւնը», և դիմացաւ 196 տարի ինչւան Վահիկ վերջին Թագաւորը. ուրուն մեռնելէն ետքը 35 տարի առանց թագաւորի մնացին։

«Հայոց չորրորդ իշխանութիւնը սկսաւ առաջին Սուրբնէն, և ըսկեցաւ «Թագաւորութիւն Սուրբնէն», ասիկա դիմացաւ 295 տարի ինչւան վերջին Եւստայիստանը. անկէց ալ ինչւան հիմայ 467 տարի է։

«Հայկէն ըսկած ինչւան հիմայ ժամանակագրաց հաշ-

ւեցաւ, ուր տեղ պիտի քննուի իր ընթացքը, և մանաւանդ ան պատճառները՝ որ արգելք եղան իրեն երկու կողմին վեճերը դադարեցունելու:

Մուստաֆայ փաշային ատենանքին մէջ, շէյխերուն և էմիրներուն ներկայութեանը զանազան բաներու վրայ որոշմունքներ ըլլալէն ետեւ, (Օսման փաշան ալ լեւանը կառավարիչ ընտրուեցաւ: Բարխանեաներուն մէկ մասը առաջ շատ մեծ փափաղով մը խնդրեցին որ նախկին Լամբը իրենց վրայ իշխան դրվի: Բայց վերջապէս տեսնալով որ մեծ մասը չուզէր զանի, իրենք ալ անոնց հետ մէկ եղան: Լամբն մարդ՝ աղէկ գիտնալով (Օսման փաշային խաղաղասէր բնութիւնը, ապահով է որ ունոր խոհեմ կառավարութեամբը հաստատ պիտի մնայ աս գաւառին հանդարտութիւնը:

Օսման փաշան իրեք օրէն ետեւ մեկնեցաւ լեւը երթալու, որ նախկին Լամբ Պէշիւրի պալատին մէջ պիտի բնակի:

Մուստաֆայ փաշան լեւանը կառավարութիւնը հաճելի կերպով կարգի գնելէն ետքը՝ Վասմակոս զնայ, ուր տեղ իր ներկայութիւնը շատ պիտի օգնէ ալ աւելի հաստատելու հոն տեղի ժողովրդոց խաղաղութիւնը: Կորին Վսեմութիւնը 15 օրէն ետքը վերադառնալով պիտի դառնայ հոս:

Պատերազմական շղթանաւը անգղիացոց Տէփաս-գասիօն կոչուած, քանի մը օր առաջ հոս եկաւ, և ասկէց Լամբ զնայ. աս նախին մէջն էր անգղիացոց եպիսկոպոսը Լորուսաղէմի:

Տիւրքները չափէ դուրս գոհ ըլլալով Բ. Ղըլան պաշտօնատարներուն ցըցուցած մարդասիրութեան, ամենքը մէկէն ուղիցին մահմետական կրօնը ընդունիլ. ուստի բազմութիւն որմնադիրներ մեկնեցան հոսկէց, որ երթան միլիթներ շինեն անոնց զինաւոր բազմութիւնը մէջ. նաեւ շատ Լամաներ և Միլիթներ Լիւթանան լեւը դային աս նորահաստները կրթելու համար:

ԳԼԿԳԼԻՆ

Չինք զիտեր թէ ինչ վախճան պիտի ունենան Սիւրիայի Լահաններու և Բնդիւլի մէջ ծագած

«Որ 3900 տարիէն աւելի է. իսկ Եօթանասնեց հաշուովը 4100 տարիէն աւելի է:

«Հայկահայտեալը՝ Լոյին թոռներ թոռն է. պոյնդին՝ Լոյին տղան հարեթ, հարեթին տղան Վասմակ, Վասմակին տղան Թորգոմ, Թորգոմին տղան Հայկ: Բայց Հայկը՝ Բարեթին աշտարակը շինելու համար գացող կարիճներուն հետ մէկ տեղ էր, երբ որ աշտարակը կործանեցաւ ու մարդիկը ցրեցան: Ինչ որ Լեւոնով թալ կըսէր կողքէր ամենեւեմ վրայ տիրել, և ամենէն աստուծոյ պէս պաշտել: Հայկ երբոր աս բանս լսեց, նեղացաւ, ու իրեք հարիւր կարիճ ընկերներով և իր ընտանիքովը նորէն գործաւ եկաւ Հայաստան՝ Մարտա գաւառին կողմերը: Հոն նստեցուց իր Վարդա անունով թոռը, և ինքը աւելի առաջ անցաւ, ըսկաւ կարգ կանոն գնել Հայաստանի բնակիչներուն, որ չեցը բոլին ու չե կործնեցընեն ունեցած խաղաղութիւնն ու լեւոնին: Ինքն ալ նորէն ըսկաւ վարժիլ առջի խօսած լեւոն: Հոն Բարաթին մօտերը քաղաք մը շինեց, անունը դրաւ

նոր վեճերը: Սրտանց կըջանանք որ աս վեճերը առջիններուն պէս խաղաղութեամբ վերջ ըլլան. բայց կերեւայ որ անշուշտ աս երկու երկրին ժողովուրդը մէկգլմէ կու հետ աւերելու համար շատ պատճառներ կըգտնան, որովհետեւ միշտ թշնամութիւն զրգուող վեճ մը կունենան իրենց մէջ: Լոնտոնայի և Վասինիթոնի մէջ, Բարսիլիայի գործքին վրայով աշխատող պաշտօնատարները հազիւ թէ աղաւթը էին իրենց զբաղմունքներէն, երբոր Բնդիւլի ըրած պահանջմունքները՝ նաեւրը նայելու համար որ գերիի աւուտուրը չըլլայ, նորէն սկսան նեղութիւն տալ նոյն պաշտօնատարներուն:

ԶԱՐԻՌՆԻՆ

30 հունվար:

Արաբութեամբ կրթութեանք ծանուցանել ուսումնասէր հասարակութեանը, թէ Սիւնեաց Բնդիւլութեան կառավարութիւնը աս օրերս յատուկ վարժապետ մը կարգեց աշխարհագրութեան, երկրաչափութեան և ալճէպրայի: Սուրբ Մարտիկեան դպրատանը մէջ: Բնդիւլագրութեան և երկրաչափութեան դասը՝ արդէն սկսած է. ու քանի մը շաբաթ անցնելէն ետքը, ալճէպրայի դասատուութիւնն ալ պիտի բնակի: Բայց ի դատ յիշեալ կառավարութիւնը հարկաւոր եղած ֆիզիկական գործընթացը ուղարկած է Լարուս, ուսկից քիչ ժամանակի մէջ կը յուսացի որ խրկեն:

Թարգմանութիւն գաշնագրութեան՝ որ հինգ տարեթիւնն էր մէջը եկաւ, 1 յուլիսի 1841. ու հաստատուեցաւ 1 դեպարտմէն Գեղարմիւրի նոյն տարւան:

ՅԵՆՈՒՆ ԵՍՏՈՒՑՈՅ ՈՂՈՐՄԱՆՈՒՆ

Գաղղիացոց Թագաւորը, Լատրիոյ կայսրը, Սեմ Բարխանիայի Թագուհին, Բրուսիայի Թագաւորը և Ռուսաց կայսրը, աղէկ գիտնալով որ իրենց միաբանութիւնը պատճառ մը պիտի ըլլայ Լարուսայի ընդհանուր խաղաղութիւնը պահպանելու, որով համար մասնաւոր ջանք մը ունին, և աս

«Հայկաշէն»: Իր բնակած գաւառին ալ անունը Հարքըրաւ:

«Ի՛նչ երբոր լսեց թէ Հայկ վերքը արհամարհեաւ ու փախեր է, աստիճանաբար անոր աստատարութեանը վրայ, մէկէն գետնին իրիկեց ետեւէն՝ բռնելով որ ետ դառնայ, չէ նէ ինքը անձամբ վրան կըլէ ու անով տեղով կըջնջէ: Բայց Հայկ անոր խաբին մօտիկ չըրաւ. անասներ կատղեցաւ Բէլ, ու անթիւ զօրք առաւ հետը՝ Հայկին վրայ եկաւ: Հայկ փախաւ տեղ, իր կարիճները քովը ժողովեց ու անոր զինացի եկաւ. գնաց Վանայ ծովուն քովը՝ գաշտին յարմար կողմը պատրաստեալ լըսպատեր: Ի՛նչ զարմանալով Հայկին համարձակութեանը վրայ, քիչ մը զօրքով ստալ անցաւ՝ որ զայ տեսնէ թէ Հայկը ի՛նչ բանի աստիճան է, ու զինքը համոզէ որ հընգանդի:

«Հայկ երբոր տեսաւ որ Բէլ միտակ ստալ կուգայ, սիրտ առաւ իր կարիճներուն որ մէկէն վազին Բէլին վրայ, ու ամենքը մէկէն Բէլին գտնուած կողմին հետ զարնելին, ըսաւ ու մէկէն վրան վազեց: Ե՛ւրթեցաւ Բէլ, կուգէր ետ քաշիլ, բայց շարժելու ասին չի մնաց. Հայկ

միաբանութիւնը անանկ մէկ կերպով մը հաստատել ուղեւոր՝ որ (Օսմանեան Ինքնակալին արքայական իրաւունքները անարատ մնան, և իր տէրութեան հանդարտութիւնը հաստատ ըլլայ, վերոյ յիշեալ վեհափառ Թագաւորնիր որոշեցին՝ ինչ պէս որ կողքէր հաճկաց Ինքնակալը, որ միաբան հաւանութեամբ հաստատեն, որպէս զի (Օսմանեան Տէրութեան հին կանոնին համեմատ՝ խաղաղութեան ատենը օտար տէրութեանց պատերազմի նաւերը բնաւ կարող չըլլան ճերմակ ծովի և սև ծովի նեղուցներէն ներս մտնալու:

Աւստի մէկ կողմէն յիշեալ տէրութիւնները, և միւս կողմէն՝ Բ. Վեհափառութիւն (Օսմանցոց Թագաւորը որոշեցին որ աս բանին վրայով դաշինք մը հաստատեն իրենց մէջ. ու աս գործին համար իրենց կողմանէ լիակատար իշխանութիւն ունեցող գործակալներ անուանեցին:

Գաղղիացոց Թագաւորը իր կողմէն լիակատար իշխանութիւն ունեցող անուանեց Ս. Գրանդու Լուրի, Պուրդընէյի պարոն, և՛. և՛:

Լատրիայի կայսրը՝ Ս. Փօլ, Լադէքէլի փրէնս և՛. և՛. և՛. ու Ս. Գիլիփ Կոմէնի պարոն և՛. և՛:

«Սեմ Բարխանիայի Թագուհին՝ Ս. Զ. Ժ. Գալմէրթոն, ներքին խորհրդական Բնդիւլի տէրութեան, արտաքին գործոց պաշտօնատար և՛. և՛:

«Բրուսիայի Թագաւորը՝ Ս. Զ. Կիլլեով, Պիլլովի պարոն, ասպետ կարմիր Լըմուց առաջին կարգի և՛. և՛. և՛:

«Ռուսաց կայսրը՝ Ս. Գիլիփ, Պրիւնովի պարոն, ասպետ ճերմակ Լըմուց և՛. և՛. և՛:

«Օսմանեան Ինքնակալը՝ Էֆէնդի Էֆէնդի, պէյլեքճի արքունի Գրան և՛. և՛. և՛:

«Լատրի մէկ տեղ ժողովուրդը՝ երկար խորհուրդ մը ըլլին, ու յետոյ վճռեցին և ստորագրեցին հետագայ յօդուածները:

Յօդ. ա. Սեմ կողմէն՝ Կորին Վեհափառութիւն (Օսմանեան Թագաւորը՝ կըծանուցանէ որ ասկէ ետեւ հաստատ պիտի պահէ իր Տէրութեան վարդապետ կանոնը, որով զօրութեամբ միշտ արգելված է որ

քաշեց աղեղը, անանկ աստիճանաբար զարկաւ նեղը Բէլին կարծիքին, իր առջին պնդէ զրահէն մտոց, ու կանգնէ գուրս հանեց: Ինչպէս Բէլ, հոգին փշեց, զօրքը մէկէն ցրեցան, և աշխարհս աստուծոյ պնդիւրի մը ձեռքէն որ աստուծոյ պաշտութիւնը կողքէր ջնջել, և ինք զինքը պաշտել տալ: Հրամայեց Հայկ որ անեն Բէլին մարմինը զմանսն ու Հարք գաւառին մէջ բարձր տեղ մը թաղեն. որ աւելի վեր վերցնողը երբոր մէկ կողմը՝ Լոյին ասպանը տեսնէ, յիշէ մարդոսան կարգութիւններուն համարձեղած պատիժը. մէկալ կողմն ալ նայի ու փառասիրութեան և հպարտութեան ախտին վերջը մտածէ:

«Հայկ երբոր տեսաւ որ պատերազմը յաջողութեամբ լրանցաւ, նախ Բէլին հետ պատերազմ ըրած տեղը քաշը շինել տրուաւ, ու անունը Հայկ դրաւ, որ ետքը ան գաւառին անունն ալ Հայոց ձոր ըսեցաւ: Ինքը մեծ յաղթանակով դարձաւ Հարք գաւառը, շատ քաղաքներ շինեց ու կարգեր կանոններ դրաւ: Լատրիով շատ տարիներ խաղաղութեամբ տիրեց նեղը՝ տէրութիւնը լանձնեց իր Լըմուսի տղուն, ու 400 տարւան մեծաւ:

օտար տէրութեանց պատերազմի նաւերը ընտել Տարւոսնէնքի եւ Վոթորի նեղուցներէն ներս չի մտնան . ու քանի որ Բարձրագոյն Ղուաւը խաղաղութեան մէջ է , Վոթորի Վեհափառութիւնը ամենեւին օտար տէրութեանց պատերազմի նաւ չընդունիր յիշեալ նեղուցներուն մէջ :

Մէկալ կողմէն՝ Ղաղղիտացոյ Թաղաւորը , Ղաւարիայի կայսրը , Սեծ Բրիտանիոյ Թագուհին , Բրուսիայի Թագաւորը եւ Ռուսաց կայսրը , յանձնառու կըլլան ընդունիլ (ստանդարտ) Թաղաւորին ըրած որոշումները՝ վերոյիշեալ կանոնին համեմատ :

Յօդ . Դ : Վնանկ պայման եղաւ որ առաջին յօդաւորն մէջ յիշեալ (ստանդարտ) Տէրութեան վազմի կանոնը հաստատ պահուելով , Վոթորի Վեհափառութիւնը՝ հին սովորութեանը պէս հրամանաւ գիր պիտի տայ նեղուցներէն ներս մտնալու պատեւրազմական փոքրիկ նաւերուն , որոնք՝ ինչպէս որ սովորութիւն եղած է , կըխրկուին բարեկամ տէրութեանց դեսպաններու վերաբերեալ գործերուն համար :

Յօդ . Գ : Վոթորի Վեհափառութիւնը պիտի խորհէր առ զառանց Թուղթը նաեւ միւս բարեկամ տէրութեանց , հրաւիրելով զանոնք որ առ զառանգը ընդունին :

Յօդ . Դ : Վերկայ դաշնադրութիւնը պիտի հաստատուի , ու հաստատուել Թղթերուն օրինակները մէկմէկու տալու են երկու ամբարան մէջ , կամ Թէ որ կարելի է նէ աւելի շուտով :

« Լոնտոն , 1 յուլիս , 1841 :

Ստորագրեալ

(Տ . Կ)	Պրերքընէյ : (Տ . Կ) Ը Էքեր :
(" ")	Լադէքէզի :
(" ")	Վեօմէն :
(" ")	Փալմէրսթօն :
(" ")	Պիւլօր :
(" ")	Քըրիւնով :

Վեհափառ (Վեհափառ) Վոթորի քաղաքին մէջ Ղոն Լայն անուն մարդ մը մարդասպանութիւն ընելով վաւերացաւ որ կախով : Ռուսի քաղաքապետը կախապահը պատրաստել տալով կախով տըռաւ յանցաւորը վաճառեալ առջիկ , ինչպէս որ օրէնքը կըրտաւէր : ու առ վաճառելէն ՚ի զատ շանի մը անձինք եւս ներկայ դանդաղան հոն տեղ : Վոթոր հինգ րոպէ անցնելէն ետեւ ատենին կողմանէ հոն դանդաղ ըմբիւր խմացոյ Թէ կախովը մեռաւ , անտանը վար աւելն անոր մարմինը եւ մօտ ատեն մը տարին , ուր տեղ փորձ ընելու համար քօրճաւ կախապահ լալած մեքենան պատրաստը լաւ էր :

Եւրոպական դրութիւնը ներդրածէ սկսածին պէս՝ Զոլային դուր մը բունցի մարմինը , հոն գտնուողները դարհուրեցան երբոր մեռած մարմինը աստիկ դրայով ելաւ նստեցաւ ու ձեռքը իր պալմոյցին մօտեցուց : Վնանկ կերակար Թէ կախովը փորձը չունեն տակաւին իր պարանոցը կարծելով , կըջանար եղանակով հանդուր քակել : Բայց վերջը քաղաքի խնամով զաւարեցաւ : Վոթորի կախապահը գորութիւնը շարունակ ներդրածէ , մարմինը ուղղակի կախեցաւ , բարեկաններ տարածեց :

Բացաւ աչքերը՝ որ արունով լեցած էր եւ սկսեց աստիկ խորդալ ու շունչ առնել : Բայ տարօրինակ տեսարանին ներկայ դոնըւողները վախերնուն ախշած կընայէին ան մարմինին՝ որ ցնցրելով կըշարժէր . տէր Բոտոլաւ , դեռ կենդանի է պօռաց հոն եղած բժիշկին մէկը :

Յերսեի երկու վայրկեանի չափ շունչ առաւ . յետոյ բոլոր շարժումները դադարեցան . բայց ան զամենքէն քիչ մը կըզոզային , եւ շատ անգամ աջ բաղուկը վեր կըվերցունէր . բժիշկին մէկը զննեց անոր երակը՝ որ ատեն ատեն կըզարնէր . հայելի մը կտոր անոր քիթին տակը դրելով խկոյն քիչ մը նսեմացաւ . վերստին սկսեցին պօռալ Թէ շունչ կառնէ , եւ ողջ է . նոյն ատենը աստիկ զարնելով երակը սկսեց շունչ առնել եւ աչքերը բանալ : Սոսկալի բան էր անոր արուն կտրած աչքերուն շարժումները տեսնալը , երբոր ատեն ատեն կըբանար եւ կըզոզէր : Հինգ վայրկեանէն ետեւ շնչառութիւնը Թուլցաւ , եւ կամայ կամայ կըհեար : Բժիշկին մէկը բանի մը բան հարցուց առ մեռած մարդուն , բայց նա մտիկ ընելու կամ հասկնալու նշան մը չի ցուցուց : Թէպէտ աչքերը ասղին ան զին կըպտուտային , բայց բանի մը վրայ հաստատ չէր նայեր եւ գուցէ չէր կրնար տեսնալ : Հոն տեղ ՚ի զննին կէյոզներուն մէկը բունց անոր ուսերէն , երկու ոտք բալեցուց անիկա եւ նստեցուց աթուի մը վրայ : Վնանկ Թուեցաւ Թէ առ ջանքը սպառեց անոր դրութիւնը , տկար հաւաքանք մը ըմբացաւ , Զիդեր քիչ քիչ Թուլցան ու շնչառութիւնը կտրուեցաւ : Ռուսի եղջերուի էքած եղջիւր հոտոտել տըլին անոր , ու նորէն սկսեց կենդանութեան նըշաններ տալ . գինովի պէս կըշարժէր , անանկ կըցուցունէր Թէ խօսիլ կուզէ , բայց չի կրնալով ձայն հանել զուար կըշարժէր :

Բժիշկները զգուշութեամբ քննելէն ետեւ միաբանութեամբ հաստատեցին Թէ առ շարժումներէր ոչ միայն կախապահի դրութիւնէն կըպտուճաւէին , այլ նաեւ իրօք կենդանութեան նշաններ են : Եւ առ ջանք ըրին որ հարը գտնան վերստին ջըջան առնէ անոր արիւնը : Թէ որ կենդանացնելու ըլլային առ մեռելը՝ մեծ փառք մը կըստանար գիտութիւնը . բայց առ հրաշքը անկատար մնաց : Ինչու որ զլուսն երակները ուռեցան . աչքերն ալ երկու արիւնալից ուռցոյք դառնալով՝ քանի մը վայրկեան չարձարէլէն ետեւ , կենդանութեան նըշանները բոլորովին դադարեցան :

(Վերկարո :)

Մօտեցա Պրուսիէն Լոնտոն բերին Վարդէոն Պրոսպարի կառքը , որ քանի մը հոգի ծախու առած են զրամով ցրցունելու հասարակութեան եւ շահ ընելու համար : Վարդէոնի կառքերուն մէկն ալ քանքը հինգ տարի կայ որ Լոնտոնի մէջ տեսնուեցաւ . որն որ ետքը ծախու առաւ Զոլանտայի Թաղաւորը , ու Պրուսի քաղաքի խաղաղութեան ատենը էրեցաւ : Հիմակմանը՝ որ Լոնտոն հասած է , հանգիսի կառք մըն է բոլորովին ոսկեգոծ , ու վրան խորհրդաւոր նշաններով : Միլան շինվեցաւ 1805 թուականին . ու միշտ մեծ բանակներուն հետ կըլիւար . ասով գնաց Վարդէոն Վոթոր լոյի պատերազմին դաշտը : Արբոր գաղց խոցիք

աստիկ զարնեալ կըփախէին՝ անգղիացոյ ձեռքը ինկաւ յիշեալ կառքը , որոնք քիչ մը ատեն առանց պահպանութեան ձգելով՝ յափշտակեցին իսկոյն ան կողմի գեղացիները ու տարին ծածուկ տեղ մը պահեցին : Բայ անցնելէն ետքը ծախեցին զանի Պրուսիցի վաճառականի մը , որուն Թէպէ երեւել գումար մը տըռոգ եղաւ , յուսալով որ ալ էվելի գնով կըվաճառէ , բայց կառքին տէրը չուզեց անտեսել ծախել :

Վոթորի լաւած օրագրութեանը մէջ կըկարգացէ :

Լնցած տարվան սեպտեմբեր ամսու սկիզբները Վարթաիոյի գաւառին մէջ , (Վարթա) որ Վոթա Ռիքայի վիճակն է , աստիկ գեղանաշար ժողովին մը ըլլալով՝ սոսկալի վնասներու պատճառ եղաւ : Եւ առ բաղաքներ բոլորովին կործանեցան , ու բաղմաթիւ բնակիչներ աւերակներուն տակը Թաղեցան :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԶՄԻՌՆԻՆ

30 Հունվար :

Մեր վերջի առևտրական ծանօթութենէ ՚ի վեր , քաղաքիս գործաւնութիւնները քիչ շատ փոփոխութիւն մը ընդունեցին ու երեւելի վաճառմանքներ եղան , փոխանակութիւններուն բարձրանալուն պատճառով :

Տօրն : Լոնտոնայէն եկած յաջող լուրերուն վրայ առ ապրանքը սկսաւ ուղղել ու բաւական ծախք եղաւ հետեւեալ գիներով :

Կէօրաքսի ու խալաթիւնը՝	215-220 դուռուշ :
Քարտմանինը՝	225-230 " "
Պախրինը՝	238-240 " "

Լնքիօն : Բայ շարաթ քիչ մը ապրանք ծախվեցաւ 67-68 դուռուշ չէքին , ու երեւոյնքը ալ աւելի պիտի բարձրնայ , որովհետեւ Հինտու լուրերը աֆիօնի վրայօք լաւ են , ինչպէս որ մեր վերջի Թիւով ծանուցած ենք : Հիմակուհիմայ հաղիւ Թէ 250 սեփեթ աֆիօն կայ քաղաքիս մէջ :

Բանալակ : Վինիւրուն երեւելի փոփոխութիւն մը չեղաւ , ու Թէպէտեւ ծախու առնող պակաս չէ , բայց ապրանք ունեցողները առ օրվան գիներով չեն ուզեր վաճառել , որովհետեւ գուրսերը բանալակին արժողութիւնը շատ բարձրացաւ :

Սպառնա	230-232
Քրքաղաճ	228-230
Ղաւարա	228-230
Պատոն	220-225

Փալամուտ : Կուզվի , ու ծախու առնող պակաս չէ հետեւեալ գիներով :

Թրեւտու տեսակը՝	դուռուշ	85
Ինկիլեղու տեսակը՝	"	68
Երկրորդը՝	"	48
Վարնոցը՝	"	35

Տօրն : Զախաւոր սպրանք կայ ու անպակաս կը ծախվի հետեւեալ գիներով :

Ուշախի տեսակը՝	24	քիլէն :
Միջակ սպրանքը՝	19-20	" "
Օտէտայինը՝	22-24	" "

Մեղըամում : Թէպէտ և փոխանակութիւնները բարձր են , այսու ամենայնիւ աս ապրանքին գինը թուէ . աս օրվան արժողութիւնը 945-950 դուռն է խանութարը առաջին տեսակին :

ՓՈՒՆԵՆԿՈՒԹԻՒՆԻՐ
Պ(ՈՒՄ)

21 Յունվար , 1842 :

Լ օնտուա	118½-119
() տէսա	
Լ իւօրնօ	154½-155
Ս Եննա	486
Թրեստ	484-480
Ճէնօվա	
Սարսիլա	187½-186½

ԼՕՄԻՒՆԻԲ

30 Յունվար 1842 :

Լ օնտուա	119
Սարսիլա	185
Թրեստ	477-478
Լ իւօրնօ	157-160
Համպուրկ	336
Կոստանդնուպօլիս	¼ - I Հարուրին

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

Քանի մը գլխաւոր քաշերու ու չափերու վրայօք :

Լ օնտուայի

Օնալ	գրեթէ	9 տրամ է :
Փածնոր կամ լիւրը		144 " "
Քարթըր		10 օխայ 8 100
Հընտրութ ու լիթը		40 " 38100
Թօնը		806 " 40100
Եարտան		1 ½ արշըն

Սարսիլայու

Լ իւրը		133 տրամ է :
Քիւրկամը		320 " "
Էթթիթթան		75 օխայ :
Շարքը որ է չափ		100-105 " "
Լ օնտան		I ½ արշըն :
Թրեստու Փոնթը		180 տրամ է :
Ս Ետոքսի Թէֆէն		610 " "
Լ Ֆիօնի չէֆին		250 " "
Թիֆթիթի և այլոց չէֆին		2 օխայ է :

Կիսարիոյ պաթմանը	6 " "
Իզմիրի քիլէն ցորենի	30-32-36 " "
Կոստանդնուպօլսոյ ևս	20-21-24 " "
Բրինձի քիլէն	10 " "
Պօլսոյ լոտրան	176 տրամ է :
100 լոտրան մէկ խանթար է որ կընէ	44 օխայ :
Լ օնտան մէկ օխան 400 տրամ լման է :	
Իզմիրու լոտրան	180 տրամ է :
100 լոտրան մէկ խանթար է որ կընէ	45 օխայ :
Լ օնտան մէկ օխան	380 տրամ է :

Ուստի Իզմիրու խանթարի պարը , Կոստանդնուպօլսոյ պարէն Հարուրին 5 պակաս է . ասոր նման ուրիշ քաղաքներու խանթարն ալ մէկմէկէ աւելի կամ պակաս տարբերութիւն ունին :

ԾԱՆՕՒՑՈՒՄ

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆԻՐ

Գիրք աղօթից երանելոյն Վարդան վարդապետի բաղնիքացոյ , աղօթասէր անձինքներուն համար :

Լս ապուական աղօթագիրքը տպել տուած է արժանապատիւ Տէր Բաբել աթոռակալ քահանայ մայր եկեղեցւոյն Կոստանդնուպօլսի , որուն մէջ շատ հոգեշարժ աղօթքներ կան , որն որ ջերմանդ աղօթասէրները կարգալով իբր թէ սուրբ Լորտաղէմ գայած կըլլան մտքով : Յիսուսի Վրիստոսի տնօրինական տեղիքը , ու իրենց բարեպաշտութեան նուէրը կըմատուցանեն : Ուստի արժան համարեցանք բարեմիտ հասարակութեան ծանուցանել , թէ աս հոգեւորական աղիւզ գիրքը վերջիշեալ աղգասէր քահանային քովը կըգտնուի , ուզողը կրնայ ստանալ անկէց :

Վ առնացի Պ . Սարուգէ գիտնական վարժապետին Վաճառումն Հովսեփայ անուն տըպլած գրքին որոշեալ գինը 16 դուռն է : Հիշեալ գիւցազներգութիւնը՝ Լազիպոսին սովը , Հովսեփ գեղեցիկին ողջախոհութիւնը , և անոր ինչ ազգըլլալը ու գլխուն եկած անցքերը կընկարագրէ . Հակոբ Նահապետը Լազիպոս կըբերէ և այնպէս կըվերջացունէ բանաստեղծը իր գիւցազներգութիւնը : Եւ ինչ հեղինակը եղբորական ողբերգութիւն մըն ալ աշխատեց շինել , իսրայելացիներուն Գարաուսէն քաշած չարչարանքներուն վրայ , որ արդէն կըտրուի Կոստանդնուպօլսի Բրապեան տպարանը : Ուստի թէ Վաճառումն Հովսեփայ և թէ Նորատիպ Լազիպոսները ուզողը կրնայ ստանալ Պօլսի գրքաւաճառներէն :

ՄԱՏԵԱՆԻՐԱՆ

Սուրբ Միսրոպեան Վարժարանին :

Լս գրքատունը մէջ հաղար կտորէն աւելի գիրք կայ , հայերէն , գողղիերէն , իտալերէն , անգլիարէն , յունարէն , ռուսերէն և տաճկերէն լեզուով . որոնց մեծ մասը Իզմիրու ուսումնական յարգեցնէր ծախու աւած են հասարակութեան սրն տուկէն , և մէկ մասն ալ աղգասէր անձինք յիշատակ տըլած են :

Հիշեալ վարժարանին աղնուամեծար Վերատեսուչ և բոլոր ուսումնական յարգեցնէր , խորհելով տեղւոյ սրբազան աւաջնորդ գերապատիւ Սատթէոս Լազիպոսիկոսիին հետ՝ միաբան հաւանութեամբ որոշեցին , որ այսուհետեւ գրքատունէն ամենեւին գիրք դուրս չէլլայ : Ուստի ո՛վ որ կըփափագի ան գիրքերը կարդալ կամ հարկաւոր բան մը նայիլ անոնց մէջ , ինչ և իցէ ազգէ մարդ , կըրնայ ամեն օր՝ բաց ՚ի կիրակի և տօն օրերէն , համարձակ երթալ գրքատունը՝ որ առանձին սենեակ մըն է վարժարանին մէջ , ու իր ուզած գիրքը խնդրելով գրապետէն , նստիլ կարդալ մինչև իրիկուն կամ որչափ ատեն որ կըկամի :

Լս գիրքերը կարդալու համար՝ ամսական կամ շաբաթական չի պահանջուիր կարդացողէն այլ ձրի է :

Լազիկանց դպրատան վերատեսուչը պատիւ կը համարի անձին ծանուցանել հասարակութեանը թէ , ո՛վ որ կուզէ իր աղջիկը դպրատուն խրկել կրնայ Գիր ընդունելութեան խնդրել յունվարի վերջէն մինչև մարտի 1 . անկէ հտքը մինչև վեց ապրիլ ուրիշ աշակերտուհի չառնելի յիշեալ դպրատունը :

Պ . Օգարիա Լամպիսի , նախկին ուսուցիչը յունարէն լեզուի սուրբ Սերոպեան վարժարանին , բանասիրական տեսակ մը տպել կուտայ ամիսը անգամ մը՝ յունարէն հասարակ լեզուաւ , բայց ընտիր ոճով գրուած , որու մէջ զանազան հարկաւոր գիտելիքներ կան : Ուստի կը յուսանք անշուշտ որ յոյն դպրութեան տեղեկութիւն ունեցող հայազգի ուսումնականները կը հաճին յիշեալ աշխատասիրութեանը ստորագրուելու , ուսկից շատ մեծ օգուտներ կրնան քաղել :

Տարեկան ստորագրութեան գինը՝ Իզմիրու համար 30 դուռն է . ուրիշ քաղաքներունը՝ 40 :

ՎՐԻՊԱԿՐ

Վերջին թիւով տըլուած Լազիպոսիկոսի լուրերուն մէջ՝ սխալմամբ այսպէս գրուած ենք . « Ուրիշ ճամբայէ դուրս կըտանին (ցորենը) ու չէ թէ կարմիր ծովէն » . փոխանակ ըսելու՝ այսինքն կարմիր ծովէն :

Տիւրքի փաշան՝ Խիւսաւֆէտիկէսի սանձախիւ կառավարիչ եղեր է , և ո՛չ թէ Լազիպոսիկոսիին ինչպէս որ ծանուցինք վերջիշեալ թիւով :

ԱՐՇԱՆՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ . Ը (Ռազիկոս շաբաթը անգամ մը կը տըպլի :

Տարեկան ստորագրութեան գինը՝ 120 դուռն է , կանխիկ . ով որ ուզէ կրնայ ստորագրուիլ :

Իզմիր՝ օրագրութեան տպարանը :

Պօլսո՝ երկրորդ խանը Սոմճեան Սկրտիւ աղային գրատունը :

Պուրսա՝ Վապաքճեան Սատթէոս ու Գրիգոր աղայից մաղազան :

Լազիպոսիկոսի Լազիպոսեան Կարապետ աղային մաղազան :

Հոպպէ (Լաֆա) մեծապատիւ Սուրատ - աղային գրատունը :

Թրեստ՝ Լաբեան Գրիգոր աղային գրատունը :

Լազիպոս՝ Հակոբճեանեան աղայ Սարգսին մաղազան :

Լին՝ Վարդիկեանց Հարութիւն աղային մաղազան :

Տիւրքի Գարօն Լափանոսիին մաղազան :

Լաշ՝ Պըլլըքեան աղայ եղբարց մաղազան :

Պաղատա՝ Լազիկոսի առաջին Թարգման աղայ խաչիկին տունը :

Վաւրէժ՝ Լափանեան Լազարեանց Հակոբ աղային վաճառատունը :

Պոմպա՝ յարգի պարոնաց Լաշնուր որդւոց և ընկերաց վաճառատունը :

Սինկափոր ու Պաղապիա՝ յարգի Կարոնաց Սէֆեղբարց գրատունը :

Ի ՏՊԵՐԱՆԻ ՍՏԵՓԵՆՆՈՍԻ ՊԵՊՈՆԵՆՆԻ